

Halódó hitvilág

Ha egy lány fiú akar lenni

„Anyámtól hallottam, hogy egy asszony nagypétek reggelre sütötte ki a kenyeret s a kenyerek kővé váltak. Az asszony felásta az ő földjét és beleásta a kenyereket. Özvegyasszony volt, de nem sokkal utána férhözment. Családtalan asszony vette meg tőle a házat, az taláta meg az ő földjében a kenyereket. Elment aztán az asszonyhoz:

— Marcell — asszonya —, történt-e magával valami?
— Jaj, Luci, megtalálták? Nagypétekre süttem és kővé vált.”

A mondatokat a Szolnok megyei Jászódszász rögzítette a magnetofon, ahol Gulyás Éva végzett néprajzi kutatásokat néhány éve. Az idézett mondatok a nagypéteki kenyérsütéssel kapcsolatos helyi hiedelmekről utalnak. Ismeretes ugyaninnen másik ilyen is: „Vízbefűt halottja lesz annak, aki nagypéteken kenyeret süt.” Van monda a kenyér tiszteléséről; — így maradt meg a hagyományban: „Ha leesik a kenyér, felvesszük, megcsókoljuk, csak utána esszük meg.” Elgondolkodtató szavak ma, a kenyér pazarlásának korában!

A néphitkutatás a néprajz egyik kevésbé művelt ága. Az úttörője Diószegi Vilmos volt; kezdeményezésére indult el a feltáró-mentő munkálkodás hazánkban. Az első tudományosan megalapozottnak tekinthető monográfiát a Szolnok megyei Zagyvarékason vizsgálódó Pócs Éva írta, a legfrissebb Jászódszász készült.

Jászódszász egyike a jászföld legdonabab képv. falvainak. A tájegység északi részén terül el. Háromezer-négyezer ember lakja. Vasútja nincs. A világgal csak egy vékony bekötő út kapcsolja össze. A községet a

négyszázalás jászok alapították az 1560-as években. A török hódoltság idején elnéptelenedett; később a szomszédos vármegyéből jött palócok telepedtek itt le.

A gyűjtés idején a kihálás állapotában volt már Jászódszász néphite; érdekes ugyanakkor, hogy azok a hiedelmek ma is élnek, a falu öregjei ma is őrzik őket, amelyek szoros kapcsolatban állnak a családdal, az emberrel, a gazdasággal. Ki gondolta, hogy ebben a jász-sági faluban ma is beszélnek boszorkányokról; két asszonyt boszorkánynak tartanak ma is. Szokásként élnek az ellentük való védekezés módzatai is: ha valaki elmegy otthonról, seprűt állít az ajtajába, az újszülött csuklójára gyöngyort húznak, hogy ne lehessen szemmel verni.

A boszorkánytörténeteket általában szórakoztató jellegű tartja fenn; ilyen például a boszorka megpatkolásáról szóló, melyet szinte senki sem hisz, mégis ismerik és nagy kedvvel adják elő.

A hitvilág halódik, Kopását elsősorban a modern természettudományi ismeretek terjedése okozza. Jellemző két adatközlő véleménye; az egyik azt hiszi, hogy a föld lapos és a tenger felszínén úszik, a másik szerint pedig gömb alakú és ellipszis pályán kering. Magyarzatul csak annyit, hogy az adatközlők hetvenévesnél idősebb emberek voltak.

Gulyás Éva tanulmánya nemcsak a szakembereknek izgalmas olvasmány. Mindenkinek az, akit érdekel a múlt, a néplelek, s hozzáteszem, a népköltészet is. A néphit a műköltészet által soha utol nem érhető sorokat őriz: „A tűzben halottak lelkei égnék... Ha egy lány fiú akar lenni, át kell mennie a szivárvány alatt!”

A néphitkutatásnak persze ennél több az értelme. Elképzélhető például, hogy a népi gyógyászat eredményeiből ma is meríthet a gyógyszerészet, az időjárásból a meteorológia tudománya.

P. F.

A Nagy Október és a filmművészet

A szovjet filmesek a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulójának megünneplésére készülnek. A többi szocialista ország filmművészei ugyancsak aktívan részt vesznek a nagyszabású jubileumról való megemlékezésben.

Valamennyi szocialista országban szovjet filmfesztiválokat rendeznek, s a szovjet filmélet legnevesebb al-

kotói — rendezők, színészek, operatőrök — látogatnak el ezekre a fesztiválokra.

„A Nagy Október és a filmművészet” címmel ősszel olyan konferenciát szerveznek, amelynek résztvevői a szocialista filmgyártás szerepének és helyének legfontosabb kérdéseiről tanácskoznak majd. A konferencia színhelye a tervek szerint Budapest lesz.

Jobban, mint eddig

Pártcsoporthoz tevékenysége a kenderfonóban

Párttitkári székfoglalónak is tekinthető Vörös Konsztantin taggyűlési beszámolója a Szegedi Kenderfonógyár VIII-as alapszervezetében. Eddig is titkári feladatokat látott el gyermekgondozási segélyen levő elődje előtt, mostantól fogva viszont formailag is ráruházták e tisztviselést a célnéző, a keresztörző, a polirozó és a hálókészítő üzemszervezők kommunis-tái.

A vezetőség beszámolója ezúttal a pártcsoporthoz való feladatával, a pártélet formálásában betöltött szerepével foglalkozott, különös tekintettel az alapszervezet vezetősége és a pártcsoporthoz való kapcsolataira. A gyárnak ehhez az alapszervezetéhez 33-an tartoznak, s a létszámmal viszonyítva négy pártcsoporthoz tartozó egy-egy kommunista közösséget. A pártcsoporthoz tartozók — Csizik Vince, Sánta József, Budai Sándorné, Csik Mátyné — eddig is tisztviselőként működtek a pártcsoporthoz tartozók között és pártbeli munkájukat is jól végezték el. Törekedtek arra, hogy ki-ki konkrét pártmegtartozást kapjon és azt el is tudja végezni.

Különösen a tagkönyvcserét megelőző beszélgetések lendítettek tevékenységükön: a politikai, a gazdasági munka erősítése körükben is indokolt követelményé vált, és annak előfeltétele is: a sokoldalú politikai ismeret megszerzése, a tanulás az önművelés. Mint az alapszervezet legkisebb szervezeti egységének vezetői, itt is tisztában voltak a pártcsoporthoz tartozók azzal, hogy tevékenységük alapja a párt politikájának ismertetése megértése és elfogadása. Munkájuk szorosan kapcsolódik az alapszervezet vezetőségéhez, tekintve, hogy feladataikat is az határozza meg.

A kölcsönös információ ugyanakkor széles teret is ad a pártcsoporthoz tartozók tevékenységük kibontakoztatásához, éppen azért, mert ismerik pártcsoporthoz tartozók véleményét az általános és aktuális politikai és gazdasági kérdésekben, ismerik egymás munkáját, még személyes problémáikat is. Ezért is tehetnek és tesznek is javaslatot az alapszervezet vezetőségének pártmegtartozókra, tanulásra, pártoktatási formák megválasztására, sőt kezdeményezhetnek dicséretet és fegyelmezést is.

Az is felmerült persze a beszélgetéseken, hogy a pártcsoporthoz tartozók időről időre részt szervezzék meg tanfolyamot, hogy még tájékozottabbak legyenek politikai és gazdasági kérdésekben. Az persze bizonyos, hogy ki-ki a saját munkahelye, munkaterülete életét nem kívülről és tanfolyamon fogja megismerni, hanem ott és akkor, amikor arról átfogó képet ismereteket kap. A pártcsoporthoz tartozók munkamódszereit is csak alapvető kérdésekben lehet egységesíteni, a napi tennivalókra nézve nem, mert mások az egyes munkaterületek sajátosságai, adottságai, mások az emberek és mások a munkából eredő problémák, tennivalók is.

A jobb munkamódszert dolgozta most ki ezen a taggyűlésen az alapszervezet vezetősége. A párttitkári előterjesztése ezért hatott székfoglaló programként. Ennek lényege, hogy az alapszervezet vezetősége minden, vagy a legtöbb ülése meghívja ezután a pártcsoporthoz tartozókat is. Nem azért, hogy megspóroljanak vele egy újabb megbeszélést, amely eddig a vezetőségi ülések után volt a bizalmiakkal. Az új formát gazdagabb tartalommal akarják megtölteni. Ismerjék meg a bizalmiak gyorsabban és tartalmasabban, hogy az alapszervezet vezetősége milyen soros feladatot tűz napirendre, két taggyűlés között mit végzett el, és mihez kér nagyobb segítséget a bizalmiaktól, pártcsoporthoz tartozóktól.

A Kenderfonógyár VIII-as alapszervezet vezetősége tökéletesebb munkastílus megteremtésére abból indult ki, hogy a pártcsoporthoz tartozók témái alapvetően összhangban vannak az alapszervezet vezetőségének

munkatervével. Továbbá: a pártcsoporthoz tartozók tevékenysége az alapszervezet politikai munkájára épül. Természetesen tehát, hogy az eddiginél még szorosabb kapcsolatot kell teremtenie a bizalmiakkal. Vegyenek részt például olyan vezetőségi üléseken is, amikor egy-egy munkaterület gazdasági vezetője számol be a végzett munkáról. Lássák közelről és érzékeljék is, hogy mire milyen tennivalók várnak és aszerint adják hozzá a maguk és pártcsoporthoz tartozók munkáját.

Ami eddig eseti volt, hogy az alapszervezet vezetősége meghívott rendszeres ülésekre egy-egy pártcsoporthoz tartozókat, azt most általánossá tesszük. A megbeszéléseket a kibővített ülések rangjára emeljük. A bizalmiak ilyenformán gazdagabban, sokrétűbben tudják majd tájékoztatni pártcsoporthoz tartozókat. Várható ettől a módszertől, hogy az alapszervezet vezetőségéhez áramló információ, javaslat is tartalmasabb lesz, a pártcsoporthoz tartozók üléseken megelégnék a vitaszellemmel.

Ezt a várakozást fejezte ki felszólalásában — mint a taggyűlés véleményét is — Csizik Vince pártcsoporthoz tartozó és Varga Mihály üzemszervező.

— Csináljuk tehát másként, jobban, mint eddig — mondták és azt is, hogy ez a kezdeményezés ne maradjon majd papíron, hanem váljék gyakorlattá. A kelle-tlenül több szót nem is vesztettek e témára. A lényeg-törő újat akarásához egyhangú beleegyezést adta a taggyűlés. Tisztsége betöltéséhez jó programmal mutakozott be Vörös Konsztantin főművezető, a VIII-as alapszervezet új párttitkára.

Lódi Ferenc

Ki jogosult szülési segélyekre?



K. J.-né szegedi olvasónk a terhes nők kedvezményeiről kér tájékoztatást. Olvasónk arra kíváncsi, mikor jár a szülő nőnek 2500 forint anyasági segély, továbbá azt is szeretné pontosan megtudni, hogy a dolgozó nőnek mennyi meddig jár a terhes-ségi, gyermekágyi segély?

Első kérdésére válaszolva közöljük, hogy anyasági segélyre jogosult minden szülő nő, aki a szülés időpontjában társadalombiztosításra jogosult. Tehát: biztosított vagy igényjogosult hozzátartozó.

Az anyasági segély összege, ha az anya a terhesség alatt négyezer, koraszülésnél egyszer megjelent a terhes-ségi orvosi vizsgálaton, és ha az első, illetőleg az egyszerű orvosi vizsgálat a terhesség kezdetétől számított húsz héten belül megtörtént: 2500 forint. Az anyasági segély összege 1000 forint gyermekeként, ha az anya az előírt számú terhességi orvosi vizsgálatnál kevesebbszer vett részt, vagy a terhesség huszadik hetéig nem volt orvosi vizsgálaton. Az anyasági segély jár a halva született gyermek után is, ha a fentebb ismertetett feltételeket az anya igazolja. Az anyasági segélyre nem jogosult szülő nőnek — kérelmére —, ha terhességi orvosi vizsgálaton részt vett, a lakóhelye szerint illetékes városi, illetve községi tanács végrehajtó bizottsága javaslatára a társadalombiztosítási igazgatóság folyósítja a segélyt. Az, aki a terhesség időtartama alatt orvosi vizsgálaton egyszer sem vett részt, az anyasági segélyre

nem jogosult. Az anyasági segély igénylésekor az újszülött eredeti (illetékmentes) születési anyakönyvi kivonattal és a terhesgondozási könyveket kell benyújtani, a biztosítási igazolvánnyal együtt.

A társadalombiztosítási rendelkezések szerint terhességi, gyermekágyi segély annak jár, aki a szülést megelőző két éven belül 270 nappal, de legalább 180 nappal biztosítási idővel rendelkezik, és a biztosítási idő alatt, vagy a biztosítás megszűnését követő 42 napon belül szül. Azt a szülő anyát is megilleti a terhességi, gyermekágyi segély, aki a biztosítás megszűnését követő 42 napon túl táppénzben részesült, és a táppénzfolyósítás idejében, vagy az ennek megszűnését követő 28 napon belül szül. A terhességi, gyermekágyi segély a szülést megelőző naptári év átlagkeresete alapján jár. Aki a szülést megelőző két éven belül 270 nappal biztosítási idővel rendelkezik, annak a napi átlagkereset száz százaléka jár, aki viszont ennél kevesebb, de legalább 180 napi biztosítási idővel rendelkezik, annak a napi átlagkereset 65 százaléka jár. A kórházi, szülőotthoni ápolás idejére ennek a terhességi, gyermekágyi segélynek kilencven százaléka jár.

A terhességi, gyermekágyi segély a szülési szabadság idejére jár. Ez az idő 140 nap. Ebből 28 napot a szülés előtt, 112 napot pedig a szülés után kell igénybe venni. A terhes nő — kérelmére — a szülés előtt járó 28 napot vagy annak egy részét a szülés után

is igénybe veheti, ha a saját és a születendő gyermeke egészségének veszélyeztetése nélkül — orvosának egyetértésével — tovább dolgozhat. Ennek eldöntése elsősorban orvosi kérdés.

Rendellenes szülés esetén a szülési szabadság 28 nappal meghosszabbítható, egyrészt a gyermekre, másrészt a szülő anyára tekintettel. E szabadságnak a szülést követő időtartama azonban a meghosszabbítással sem lehet több 140 napnál.

Dr. V. M.

Rejtjelek és hunyt szemek

Ha az üzletek pultjain az élelmiszerek között válogatunk, s keresnénk a legmegfelelőbbet, sokszor érhet meg most is megelégedés. Pedig jelentős változást kellene észrevenni mindenütt, hónapokkal az új élelmiszertörvény életbe lépése után. Az élelmiszer-csomagokban, vagy a dobozokon ugyan már megtalálhatók a különböző rejtjelek, az érthetetlen számok halmaza, a megfejtethetlen írásjelk sorozata, de ezek a vevőknek, sőt sok esetben az ellenőrzésnek is alig adnak megfelelő tájékoztatást. Gyakori, hogy a legilletékesebb ellenőrző szerveket is meglepetés érte az ilyen. Nemrég egy nagyszabású ellenőrzés tapasztalatait összegezték az illetékes hi-

vatalok képviselői. Az ellenőrzők elmondták, hogy hiába vesznek észre hibákat, ha rosszabb minőségű a hús, csirizesebb a kenyér, íhatatlan a tej, ecetes a bor — a vállalatoknál legtöbbször nem keresik meg a felelősöket.

Vajon nem elég kényserítő eszköz az új törvény a vállalatoknál? A minőségellenőrzés fokozásának még mindig nem jött volna el az ideje? Vagy egyes helyeken a nyereséges gazdálkodás érdekében éppen a belső minőségellenőrzők hunynak szemet? Mindannyian várjuk tehát, hogy a mostani élelmiszertörvény ne csak egy marék borsó legyen a falra.

R. F.

Bál után — börtön

Fürtön István 193 éves, Ruzsa, Tanya 898. szám alatti lakos barátjával, Rózsa Menyhért 19 éves, Ruzsa, Tanya 936. szám alatti lakossal ez év február 10-én a ruzsai Napsugár Tsz zárószámadás utáni bálján szórakozott. A bál után hazafelé menet, éjjel egy órakor összetalálkoztak Varga Ilés 48 éves téesztaggal és 43 éves feleségével. Szó nélkül elájultak és felpofozták őket. Az asszony elmenekült, a férj látva, hogy két ember ellen hasztalan próbál védekezni, szintén futásnak eredt. A fiatalemberek utána szaladtak hátulról leütötték, összerugdosták, verték ahol érték, azután otthagyták.

Varga András 23 éves Ruzsa, Honvéd sor 979. szám alatti lakos, a leütött ember fia aznap éjjel szintén bálban szórakozott. Haza érve keresni kezdte szüleit. Csak édesanyját találta otthon, aki már nagyon aggódott férje miatt. Együtt indultak keresésére. Útközben összetalálkoztak Fürtön Istvánnal és Rózsa Menyhérttel. Varga András felelősségre vonta őket, amiért azok bántották szüleit. A két fiatalember tagadt, mire Varga András zsebkésével melbe szúrta Rózsa Menyhértet. Rózsa életveszélyes sérüléssel szállították kórházba, a gyors orvosi segítség mentette meg az életét.

A Szegedi Megyei Bíróságon dr. Novák Zoltán tanácsa ítélték az ügyben. Varga András emberölés büntetésének kísérlete miatt vonták felelősségre. Büntetését 1 évi szabadságvesztés-

ben állapították meg. 1 évre elítéltek a közügyek gyakorlásától. Fürtön István Rózsa Menyhért társtettesében elkövetett súlyos testi sértés büntetése, s ezzel összefüggésben garázdaság miatt állt a bíróság előtt. Fürtön Istvánt 10 hónapi, Rózsa Menyhértet 6 hónapi szabadságvesztésre ítélték. Büntetését mindhárom elítéltek börtönben kell letöltenie. Az ítéletnél Varga András esetében enyhítő körülményként vették figyelembe, hogy korlátozottan beszámítható, s tettét szülei miatt felindulva követte el. A második és harmadrendű vádlottnál súlyosbító körülménynek számított, hogy náluk idősebbeket bántalmaztak.

Az ügyés az ítélet tudomásul vette, a második és harmadrendű vádlott esetében az ítélet jogerős. Varga András enyhítésért fellebbezett, ügyében a végső szót a Legfelsőbb Bíróság mondja ki.

Csendes városnegyed

Hangszigetelt lakóházak terveit készítették el leningrádi mérnökök és építészek. Ezekben a házakban az utcai zaj észlelési szintje felelőskora lesz, mint másutt, és jóval alatta marad az úgynevezett „egészségi normának”.